

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА імені В. М. КОРЕЦЬКОГО
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

МАЙБУТНЄ НАУКИ В ОБРІЯХ ПРАВА

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ УЧЕНИХ (КИЇВ, 5 грудня 2018 р.)

До 100-річчя
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

КИЇВ • 2018

УДК 34
ББК 67
М14

М14 **Майбутнє науки в обрях права** : зб. наук. праць. Матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Київ, 5 грудня 2018 р.). До 100-річчя Національної академії наук України / Ред. колегія: *Н. М. Пархоменко* (голова), *О. О. Малишев* (заступник голови), *І. О. Кудерська* (секретар), *Т. І. Бондарук*, *А. М. Гурова*, *П. С. Демченко*, *А. Ю. Іванова*, *В. К. Малолітнева*. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2018. 204 с.

ISBN 978-966-02-8706-8

У збірці представлено тези доповідей, подані на ІХ Міжнародну науково-практичну конференцію молодих учених «Майбутнє науки в обрях права. До 100-річчя Національної академії наук України» (Київ, 5 грудня 2018 року).

УДК 34
ББК 67

ISBN 978-966-02-8706-8

© Інститут держави і права імені
В. М. Корецького НАН України, 2018

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
KORETSKYI INSTITUTE OF STATE AND LAW
YOUNG SCHOLARS COUNCIL

FUTURE OF SCIENCE FROM THE JURIDICAL PROSPECTS

COLLECTION OF ACADEMIC WORKS

MATERIALS OF THE IX INTERNATIONAL
YOUNG SCHOLARS' JURIDICAL CONFERENCE
(KYIV, DECEMBER 5, 2018)

For 100 years
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

KYIV • 2018

**UDC 34
LBC 67
F98**

F98 **Future of Science from the juridical prospects.** Collection of academic works. Materials of the IX International young scholars' juridical conference (Kyiv, December 5, 2018). for 100 years of the National Academy of Sciences of Ukraine / Editorial board: *N. M. Parkhomenko* (chairman), *O. O. Malyshev* (deputy chairman), *I. O. Kuderska* (executive secretary), *T. I. Bondaruk*, *Ph. S. Demchenko*, *A. M. Hurova*, *A. Yu. Ivanova*, *V. K. Malolitneva*. Kyiv: Koretskyi Institute of State and Law of NAS of Ukraine, 2018. 204 p.

ISBN 978-966-02-8706-8

The edited volume features the presentation of papers submitted to the IX International young scholars' juridical conference «Future of Science from the juridical prospects. For 100 years of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Kyiv, December 5, 2018).

**UDC 34
LBC 67**

ISBN 978-966-02-8706-8

© Koretskyi Institute of State and
Law of NAS of Ukraine, 2018

Розділ II

МАЙБУТНЄ НАУКИ ТА ОСВІТИ ОЧИМА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Dovilė Valančienė
(Vilnius, Lietuva)

TEISĖS MOKSLAS IR KITI MOKSLAI: ŠIUOLAIKINIAI TARPDISCIPLINIŠKUMO ATSPINDŽIAI

Від редколегії: *Стаття Довіле Валанчене (доктор юридичних наук, викладач кафедри публічного права Вільнюського університету (Литва), що друкується в цій збірці литовською мовою, має назву «Правова наука та інші науки: сучасні рефлексії про міждисциплінарність». У статті авторка розмірковує про сучасні тенденції до розмивання меж, як між галузями права, так і дисциплінарних меж самої юридичної науки. З міждисциплінарних студій народжуються нові наукові дисципліни. Відбувається боротьба старого механістичного світогляду із новим – постмодерністським, що вимагає поєднання науки, здорового глузду та соціального контексту. Недетермінованість світу призводить до того, що й природничі науки перетворюються на «науки, які сумніваються». Авторка приєднується до думки американського вченого П. Моріна, що розбіжності між соціальними та природничими науками не є неподоланими на тлі загальної тенденції до інтеграції наукового знання. У правовій літературі висловлюється позиція щодо того, що право є міждисциплінарним за своєю природою, адже від початку свого існування як науки воно завжди розглядалася як «право і...» (право і суспільство, право та економіка, право й історія, література, філософія, фінанси, статистика, психологія, антропологія тощо). Разом з тим інші науковці вказують на недостатню інтегрованість правознавства з іншими науками та навіть його монодисциплінарність. Щоб визначити, з якими науками право наразі найбільше пов'язане міждисциплінарними зв'язками, Д. Валанчене розглядає дані міжнародної бази «Clarivate Analytics Web of Science» щодо використання у наукових статтях з різних дисциплін англійського прикметника «legal» (правовий). Результати щодо кількості статей по кожній з дисциплін наводяться у діаграмі. Крім того, у статті проведено якісний аналіз міждисциплінарних трендів у 10-ти найпровідніших, згідно з рейтингом QS World University Rankings, світових університетах у галузі права (назви підрозділів, напрямів їх діяльності тощо). Ці дані наведено у спеціальній таблиці. Авторкою висновується, по-перше, те, що правникам слід зрозуміти важливість наближати науку до реального життя, послугоуючись не однією, але багатьма методологіями, що в підсумку призведе до руйнування «стіні» між різними науками. По-друге, відзначається, що хоча лише майбутнє може показати, чи будуть різні науки комунікувати між собою, наявний стан справ свідчить про те, що зростає число людей, які прагнуть такої комунікації. Як нам пояснили литовські колеги, роздуми авторки*

певною мірою відображають ті спори, які ведуться в редколегії журналу «Teisė» (Право), що видається юридичним факультетом Вільнюського університету. У світлі просування журналу до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science важливим є відійти від традиційних уявлень про предмет правової науки, забезпечити можливість співпраці з точними та природничими науками.

Įvadas. Šių dienų pasaulyje¹ vyksta mokslo² paradigmu kaita: „kovoja“ senasis³ (deterministinis ir mechanistinis mąstymas, pagrįstas visiško aiškumo, apibrėžtumo ir objektyvumo siekiu) su naujuoju⁴ (postmoderniuoju, sudėtingųjų dinaminųjų sistemų, postklasikiniu, chaoso) mokslu (taip supranta, pavyzdžiui, I. Prigogine [1]; S. A. Kauffman [2]; S. Strogatz [3]; J. Gleick [4]), kuris nesuabsolutina pažinimo galimybių ir vis labiau supranta, kad kiekvienas pažinimas priklauso ne tik nuo subjekto pažinimo ribotumo, bet ir nuo konteksto įvairovės, objekto sudėtingumo, dinamikos. Naujasis mokslas ragina sujungti mokslus, sveiką protą ir socialinį kontekstą, kad ne absoliučiai aiškiai, bet aiškiau būtų galima suprasti realybę. Teisės mokslininkai skatinami suvokti, kad svarbu sujungti mokslą ir gyvenimą, o svarbiausia moksle naudotis ne viena, bet daugeliu metodologijų [5]. Šiandien vis labiau suvokiama, kad pasaulis nėra mechaniška, „laikrodinė“ sistema, o naujasis mokslas remiasi indeterminizmo principu, todėl negalime tiksliai prognozuoti sistemos ateities, pasaulis neveikia pagal „laikrodžio“ mechanizmą, o tuo labiau nėra viskas aišku. Įdomu ir paradoksalu tai, kad ir gamtos mokslai šiandien yra abejojantys mokslai [6].

Tarpdiscipliniškumas yra labai svarbus naujojo mokslo bruožas, skatinantis „atsiverti“ visus mokslus, „griauti sienas“ tarp jų ir tai yra vis labiau pastebima mokslo pasaulyje. Skirtingu mokslų atstovai, siekdami didesnio pažinimo, supranta, kad nebeužtenka apsiriboti ir ieškoti atsakymų tik savo srityje. Šiame pokyčių etape yra svarbu panagrinėti, surasti faktų, kaip reiškiasi tarpdiscipliniškumas teisės moksle. Šio straipsnio tikslas: aptarus tarpdiscipliniškumo sąvoką, iširti, su kokiais mokslais teisės mokslas labiausiai bendradarbiauja. Metodai: konceptuali, sisteminė mokslinės literatūros analizė, lyginimas apibendrinimas;

¹ Reikėtų patikslinti, kad tiek į mokslą apskritai, tiek į teisės mokslą, yra žvelgiama Vakarų pasaulio kontekste.

² Mokslas – tiesos atradimo, patvirtinimo ir prognozavimo sistema, kuri priklauso nuo subjekto gebėjimų ir objekto sudėtingumo. Mokslo tikslas – suprasti realybę. Mokslas kuria žinias, žinios – progresą. Tai atvira ir dinaminė sistema, kuri turi siekti kurti ir tobulėti, vystyti dialogą įvairiausiose srityse (*Declaration on science and the use of scientific knowledge*. Prieiga per internetą: <http://www.unesco.org/science/wcs/eng/declaration_e.htm>).

³ Straipsnyje klasikinis – deterministinis, mechanistinis – mokslas, kuris vystėsi nuo XVII a., vadinamas senuoju mokslu.

⁴ Straipsnyje šiuolaikinis – sudėtingųjų (kompleksinių), dinaminųjų sistemų – mokslas, kuris pradėjo vystytis nuo XX a. pabaigos, nors užuomazgų galima rasti ir anksčiau, vadinamas naujuoju mokslu.

empirinis kiekybis mokslo straipsnių tyrimas (pirmiausiai, nustatėme kiek yra mokslo straipsnių, kuriuose yra vartojama sąvoka „teisinis“ (angl. „legal“) vienoje iš reprezentatyviausių mokslo straipsnių duomenų bazių *Clarivate Analytics Web of Science*⁵, vėliau nustatėme, kokių mokslo sričių straipsniuose ši sąvoka buvo dažniausiai vartojama, išskiriant dešimt mokslo sričių), taip pat nustatėme, kiek visuose mokslo straipsniuose yra vartojama sąvoka „tarpdiscipliniškumas“ (angl. „interdisciplinarity“) ir palyginome, kiek ši sąvoka yra vartojama teisės mokslo straipsniuose); empirinis kokybinis tyrimas (pasirinkome vieną iš reprezentatyviausių pasaulio universitetų reitingų sistemų *QS World University Rankings*⁶ ir nustatėme, kokie yra dešimt geriausių pasaulyje universitetų (teisės mokslo srityje), išanalizavome universitetų teisės fakultetų/mokyklų atliekamų mokslinių tyrimų tarpdisciplinines kryptis (nustatomi geriausi universitetai, išanalizuojami teisės fakultetų/mokyklų internetiniai puslapiai, siekiant išsiaiškinti atliekamų tyrimų tarpdisciplinines kryptis: kokie skirtingi mokslai yra nurodomi šalia teisės)).

1. Tarpdiscipliniškumas: naujojo mokslo bruožas

Mokslas yra sudėtingas (kompleksinis) fenomenas. Šiuolaikiniame pasaulyje jis vis labiau tampa pliuralistinis, integralus, o mums reikia keisti požiūrį, kad kiekvienas mokslas yra uždaras ir atsiskyręs nuo kitų [7]. Naujojo mokslo paradigma išreiškia integralumo svarbą, itin svarbi tampa tarpdiscipliniškumo sąvoka. Derėtų prisiminti, kad senasis, modernusis mokslas atskyrė mokslus, ypač gamtos ir socialinius mokslus. Tačiau, kaip E. Morin pažymi, skirtumas tarp gamtos ir socialinių mokslų yra tirpdomas [8]. Kyla bendra tendencija integruoti įvairias mokslo šakas, siekti mokslo vienybės.

Tarpdiscipliniškumas yra tada, kai moksliniai tyrimai įtraukia įvairių sričių mokslininkus, kurie bendradarbiaudami kuria bendrą terminologiją, mokslinius metodus, metodikas ir teorijas, kurios yra integruotos tarpusavyje spręsti tos srities problemas. Šis apibrėžimas pabrėžia problemomis grįstą požiūrį, komandinį darbą ir disciplinų integraciją [9]. Tarpdiscipliniškumas įvardijamas įvairiai: kaip įtraukiantis, sudarytas „iš“, sujungtas „su“, susijęs „su“, apibūdinamas pagal dvi ar daugiau disciplinas (tačiau disciplinos kaip atskiros vis tiek išlieka) [10]. Reikia turėti omenyje, kad tarpdisciplininės pastangos gali lemti ir naujų disciplinų atsiradimą.

2. Teisės mokslo tarpdiscipliniškumas. Empirinis tyrimas: su kokiais mokslais teisės mokslas bendradarbiauja?

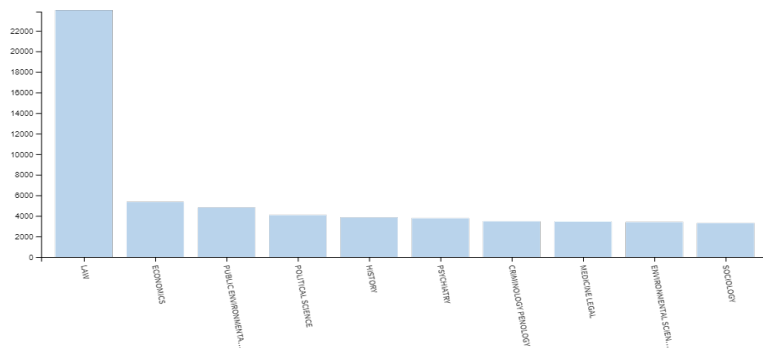
Teisė nėra ir negali būti viena lyg negyvenamoje saloje [11]. Todėl reiktų pabrėžti, kad teisės mokslas vis labiau turėtų būti integralus su kitais mokslais ir atviras jų pažinimui.

⁵ Pasirinktas 1990-2018 (lapkričio mėn.) laikotarpis, prieiga per internetą: <http://apps.webofknowledge.com/WOS_GeneralSearch_input.do?product=WOS&search_mode=GeneralSearch&SID=C5TMXQHfYufEDHAustO5&preferencesSaved=>>.

⁶ Pasirinkome 2018 m. reitingus. Prieiga per internetą: <<https://www.topuniversities.com/university-rankings>>.

Teisės mokslo literatūroje apie teisės mokslo tarpdiscipliniškumą galima pastebėti įvairiausių nuomonių, pavyzdžiui, yra mokslininkų, kurie teigia, kad pradžioje buvo teisė, po to atsirado „teisė ir“, pavyzdžiui, teisė ir visuomenė, teisė ir ekonomika, teisė ir istorija, teisė ir literatūra, teisė ir filosofija, teisė ir finansai, statistika, žaidimų teorija, psichologija, antropologija, lingvistika ir kiti. Teigiama, kad pati teisė yra savaime multidisciplininė, ji niekada nebuvo ir nėra autonomiška disciplina [12]. Kaip pastebi J. Braithwaite, pačiuose geriausiuose teisės mokslo darbuose galime atrasti nuostabių antropologijos, istorijos, politikos, filosofijos ir kitų mokslų išvalgų [13]. Iš kitos pusės, yra ir teigiančių, kad trūksta teisės ir kitų mokslų bendradarbiavimo, todėl pateikiamos rekomendacijos, pavyzdžiui, steigti tarpdisciplininius centrus teisės tyrimams [14] arba teigiančių, kad tradiciškai teisė suvokiama kaip monodisciplininė [15]. Galima būtų atkreipti dėmesį, kad šiuolaikiniame naujojo mokslo kontekste kalbama apie mokslo integralumą – gebėjimą integruoti protą, faktus bei socialinį ir kultūrinį kontekstą, todėl tarpdisciplininis požiūris yra kitokio „atspalvio“ nei buvo anksčiau, pabrėžiant, kad pats mokslas šiandien suvokiamas kitaip, jis nebėra suvokiamas kaip objektyvus, uždaras ir mechaniškas, taigi ir gamtos mokslai šiuolaikiniame pasaulyje vis labiau suvokiami kitaip. Taigi, kalbant apie tarpdiscipliniškumą šių dienų akimis, reikia žvelgti ir į mokslą pačia plačiausia prasme, kitomis akimis, kada mokslai atsiveria, naudoja įvairias metodologijas, jungiasi į bendrus tyrimus, susitelkia.

Siekiant ištirti su kokiais mokslais teisės mokslas labiausiai bendradarbiauja, buvo atliktas empirinis (kiekybinis ir kokybinis tyrimas). *Clarivate Analytics Web of Science* mokslo duomenų bazėje buvo rasta 109 005 straipsniai, kuriuose vartojama sąvoka „teisinis“ (angl. „legal“). Buvo pastebėta (1 pav.), kad be teisės mokslo, daugiausiai šią sąvoką vartoja: ekonomikos, visuomenės aplinkos ir sveikatos, politikos, istorijos, psichiatrijos, kriminologijos ir penologijos, teisminės medicinos, ekologijos ir aplinkos, sociologijos mokslai.

1 pav. Mokslo straipsnių, kuriuose vartojama sąvoka „teisinis“ (angl. „legal“), pasiskirstymas pagal mokslo sritis.

Clarivate Analytics Web of Science mokslo duomenų bazėje buvo rasta iš viso 2758 mokslo straipsniai, kuriose vartojama savoka „tarpdiscipliniškumas“ (angl. „*interdisciplinarity*“) visose mokslo srityse, iš jų 31 buvo teisės mokslo straipsnis.

Siekiant išsiaiškinti teisės mokslo tarpdiscipliniškumo apraiškas iš „skirtingų kampų“ buvo atliktas empirinis kokybinis tyrimas. Pasirinkome vieną iš reprezentatyviausių pasaulio universitetų reitingų sistemų *QS World University Rankings*. Buvo išanalizuoti pagal teisės mokslo sritį 2018 metais geriausių pasaulyje universitetų fakultetų/mokyklų internetiniai puslapiai, nustatytos tarpsiciplininių tyrimų kryptys (kokie skirtingi mokslai yra nurodomi) (1 lentelė).

1 lentelė. Tarpdisciplininės tyrimų kryptys geriausiuose pasaulio Teisės fakultetuose/mokyklose.

Teisės fakultetas/ mokykla:	Tarpdisciplininės tyrimų kryptys:
Harvardo universiteto Teisės mokykla	teisė, ekonomika ir verslas; teisė ir etika, teisė, biotechnologijos ir bioetika, teisė ir edukologija, teisė ir filosofija, teisė ir elgsenos ekonomika bei viešojo politika.
Kembridžo universiteto Teisės fakultetas	teisė, ekonomika ir verslas; teisė ir etika; teisė, biotechnologijos ir bioetika; teisė ir edukologija; teisė ir filosofija; teisė ir elgsenos ekonomika bei viešojo politika.
Oksfordo universiteto Teisės fakultetas	teisė ir verslas, teisė ir istorija, sociologija ir teisė; teisė, medicina ir etika; teisė ir filosofija.
Jeilio universiteto Teisės mokykla	teisė, ekonomika ir viešojo politika; teisė ir biomedicina; teisė ir kultūros tyrimai; teisė ir religija; teisė ir istorija; teisė ir medicina; teisė ir filosofija; teisė ir aplinkos mokslai; teisė ir technologijos.
Stanfordo universiteto Teisės mokykla	teisė ir verslas; teisė ir edukologija; teisė ir biomokslai; teisė ir technologijos; teisė ir aplinkos mokslai; teisė ir politika; teisė ir ekonomika; teisė ir istorija; teisė ir sociologija; teisė ir neuromokslas.
Niujorko universiteto Teisės mokykla	teisė ir filosofija; teisė ir ekonomika; teisė ir technologijos; teisė ir kultūros tyrimai; teisė ir aplinkos mokslai; teisė ir sociologija; teisė ir informacijos mokslai; teisė ir politika;
Kalifornijos universiteto Berklyje Teisės fakultetas	teisė ir ekonomika; teisė ir verslas; teisė ir technologijos; teisė ir aplinkos mokslai; teisė ir sociologija; teisė ir filosofija.

Melburno universiteto Teisės mokykla	teisė ir informacijos mokslai; teisė ir ekonomika; teisė, etika ir medicina.
Londono ekonomikos ir politikos mokslų mokyklos Teisės skyrius	teisė ir informacijos mokslai; teisė ir ekonomika; teisė ir politika; teisė ir sociologija; teisė ir medicina.
Kolumbijos universiteto Teisės mokykla	teisė ir ekonomika; teisė ir sociologija; teisė ir filosofija; teisė ir politika; teisė ir kultūros tyrimai; teisė ir informacijos mokslai; teisė ir menai; teisė ir verslas.

Taigi mūsų empirinis tyrimas, tiek kiekybinis, tiek kokybinis parodo, kad vis labiau atsiranda mokslinių straipsnių, kuriuose rašoma ir apie teisę, vis labiau ir teisės mokslo straipsniuose yra minima tarpdiscipliniškumo sąvoka, minimi kiti mokslai, o geriausių pasaulio universitetų teisės fakultetai/mokyklos vis labiau atlieka tarpdisciplininius tyrimus, ieškant sąlyčio taškų tarp teisės ir kitų mokslų, pradedant nuo ekonomikos iki neuromokslų. J. Machovenko teigia, kad nauja teisės mokslo paradigma nebus grynai socialinė/humanitarinė – greičiausiai jos konstrukcija bus „kompozicinė“, t. y. socialinė/humanitarinė su tam tikrais FBT mokslų elementais (t. y. fizinių, biomedicinos ir technologijos mokslų bloko) [16]. Taigi galima sakyti, kad teisės mokslo ateitis bus vis labiau tarpdisciplininė.

Išvados:

1. Teisės mokslininkai vis labiau turėtų suprasti, kad svarbu yra sujungti mokslą ir gyvenimą, naudoti ne vieną, bet daugelį metodologijų. Tarpdiscipliniškumas yra naujojo mokslo bruožas, kuris skatina griauti „sienas“ tarp mokslų, kad galima būtų priartėti prie didesnio aiškumo įvairiausiose srityse.

2. Teisės mokslas vis labiau tampa atviras kitiems mokslams, inovacijoms ir pokyčiams. Atlikus empirinį tyrimą, *Clarivate Analytics Web of Science* mokslo duomenų bazėje buvo rasta 109 005 straipsniai, kuriuose vartojama sąvoka „teisinis“ (angl. „legal“) ir 2758 mokslo straipsniai, kuriuose vartojama sąvoka „tarpdiscipliniškumas“ (angl. „interdisciplinarity“) visose mokslo srityse, iš jų buvo 31 teisės mokslo straipsnis. Geriausių pasaulyje universitetų teisės fakultetai/mokyklos vis labiau atlieka tarpdisciplininius tyrimus su kitais mokslais. Ateitis parodys, ar skirtingi mokslai susikalbės tarpusavyje. Dabartinė būsena rodo, kad vis labiau atsiranda norinčiųjų užmegzti pokalbį.

Literatūra:

1. PRIGOGINE, I. *The end of certainty. Time, chaos, and new laws of nature.* Oxford: The Free Press, 1997.
2. KAUFFMAN, S. A. *Investigations.* Oxford: Oxford University Press, 2000.

3. STROGATZ, S. *Sync: the emerging science of spontaneous order*. New York: Hyperion, 2003.
4. GLEICK, J. *Chaos: making a new science*. Viking, 1987.
5. VALANČIENĖ, D. (2011). Naujojo – sudėtingųjų dinamiųjų sistemų – mokslo įtaka teisės mokslui. *Teisė*, 78, p. 197–210.
6. BOAVENTURA, S. Three metaphors for a new conception of law: the frontier, the baroque, and the south. *Law & society review*, 1995, Vol. 29, No. 4, p. 569–584.
7. KELLERT, S. H.; LONGINO, H. E.; WATERS, C. K. Introduction the pluralist stance. In KELLERT, S. H.; LONGINO, H. E.; WATERS, C. K. (Eds.) *Scientific pluralism*. Minnesota studies in the philosophy of science, Volume XIX, 2006.
8. MORIN, E. *Method: toward a study of humankind*. New York: Peter Lang, 1992.
9. ROY, E. D. et al. BioScience. *Academic Journal The Elusive Pursuit of Interdisciplinarity at the Human-Environment Interface* [interaktyvus]. 2013, Vol. 63, Issue 9, p. 745–753 [žiūrėta 2018-11-10]. Prieiga per internetą: <http://web.ebscohost.com/ehost/detail?sid=79c29186-8947-4856-b513_5b1052099023%40sessionmgr198&vid=1&hid=118&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=90206957>.
10. *Funk & Wagnalls Standard College Dictionary*. Canadian Edition. Toronto: FitzHenry & Whiteside Limited, 1978.
11. VIBHUTE, K.; AYNALÉM, F. *Legal research methods* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2018-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://chilot.files.wordpress.com/2011/06/legal-research-methods.pdf>>.
12. SULLIVAN, K. M. Foreword: interdisciplinarity. *Michigan Law Review*, 2002, Vol. 100, No. 6, p. 1217–1226.
13. BRAITHWAITE, J. In praise of tents: regulatory studies and transformative social science. *Annu. Rev. Law Soc. Sci.*, 2014, Vol. 10, p. 1–17.
14. GENN, D. H.; PARTINGTON, M.; WHEELER, S. *Law in the real world: improving our understanding of how law works* [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2018-11-10]. Prieiga per internetą: <http://www.ucl.ac.uk/laws/socio-legal/empirical/docs/inquiry_report.pdf>.
15. KOTHARI, C. R. *Research methodology: methods and techniques*. New Age International, 2004.
16. MACHOVENKO, J. Modernioji ir postmodernioji Lietuvos teisės istorijos mokslo paradigma. *Teisė*, 2012, t. 83

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Армкнехт Бартош, правник юридичної фірми «Радник Армкнехт і партнери», докторант відділення права і адміністрації Гданського університету (Польща).

Батанова Наталія Миколаївна, науковий співробітник відділу правових проблем політології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук.

Беляков Максим Сергійович, аспірант відділу аграрного, земельного, екологічного і космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Бугера Олена Іванівна, доцент кафедри права Київського національного лінгвістичного університету, кандидат юридичних наук, доцент.

Бондарук Тетяна Іванівна, старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Валанчене Довіле Альбертівна, викладач кафедри публічного права Вільнюського університету (Литва), доктор соціальних наук (право).

Василенко Олександр Володимирович, аспірант відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Глущенко Катерина Вікторівна, аспірантка відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права імені В. М. Корецького.

Григор'єва Христина Антонівна, доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, докторант.

Гурова Анна Михайлівна, науковий співробітник відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук.

Демченко Пилип Станіславович, аспірант відділу конституційного права та місцевого самоврядування II-го року навчання Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Дрогомирецький Борис Ярославович, аспірант Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Зубрицький Олександр Володимирович, аспірант відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Іванова Анастасія Юріївна, старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Кобецька Надія Романівна, завідувач кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ), доктор юридичних наук, професор.

Ковальова Світлана Григорівна, доцент кафедри історії і теорії держави і права Чорноморського державного університету імені Петра Могили, кандидат юридичних наук, доцент.

Кошелюк Тарас Васильович, аспірант кафедри трудового, екологічного та аграрного права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Кресін Олексій Веніамінович, провідний науковий співробітник відділу міжнародного права міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник.

Кудерська Ірина Олександрівна, аспірант Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України відділу проблем державного управління та адміністративного права.

Кузнєцова Світлана Валентинівна, керівник відділу з аграрних і екологічних питань та природокористування Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, кандидат юридичних наук, доцент.

Кукуруз Оксана Володимирівна, старший науковий співробітник відділу правових проблем політології Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат політичних наук.

Кулько Андрій Вадимович, докторант відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук.

Левіна Галина Миколаївна, аспірантка відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Лесько Алла Олексіївна, суддя Верховного Суду України.

Малишев Олександр Олегович, старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук.

Малолітнева Веста Костянтинівна, учений секретар Інституту економіко-правових досліджень НАН України, кандидат юридичних наук.

Михайський Олексій Євгенович, аспірант відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Міщенко Аліна Володимирівна, аспірантка кафедри конституційного права і прав людини Національної академії внутрішніх справ України.

Морозова Стелла Євгенівна, науковий консультант відділу забезпечення голови та заступника голови Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, кандидат юридичних наук.

Музика Ірина Володимирівна, старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, доцент.

Олійник Оксана Степанівна, доцент кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат юридичних наук, доцент.

Осташко Ольга Ігорівна, слухач магістратури факультету заочного навчання та післядипломної освіти Інституту кримінально-виконавчої служби.

Павко Яна Анатоліївна, юрист юридичної фірми «LP» (Київ), кандидат юридичних наук.

Романенко Євген Олександрович, аспірант відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України.

Сарнавський Микола Олександрович, аспірант відділу проблем цивільного, трудового і підприємницького права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України.

Севрюкова Інна Феліксівна, старший науковий співробітник відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, кандидат юридичних наук, доцент.

Сметана Василь Васильович, аспірант відділу конституційного права і місцевого самоврядування, Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Труба В'ячеслав Іванович, декан економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, кандидат юридичних наук, професор.

Трунова Галина Анатоліївна, старший науковий співробітник відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права

Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, доцент.

Тулба Катерина Григорівна, здобувач відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Усенко Ігор Борисович, завідувач відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

Худоляр Леся Вікторівна, науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук.

Череміс Олександр Олександрович, аспірант відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

Шевчук Олексій Анатолійович, аспірант відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

Шукало Ірина Валеріївна, аспірантка кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Юркова Оксана Віталіївна, провідний науковий співробітник відділу історії України 20–30-х рр. ХХ ст. Інституту історії України НАН України, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник.

Яремак Зоряна Василівна, доцент кафедри судочинства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент.

ЗМІСТ

ПРИВІТАЛЬНЕ СЛОВО 5

Розділ I. Століття Національної академії наук України в ретроспективно-перспективному аспекті

Ігор Усенко (Київ)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ СПАДЩИНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК: ЗДОБУТКИ І
НЕРЕАЛІЗОВАНІ ПЛАНИ..... 6

Оксана Юркова (Київ)

ДОНОСИ НАУКОВЦІВ – СЕКРЕТНИХ СПІВРОБІТНИКІВ
ДПУ-НКВС 1920–1930-х рр. ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ
АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ 15

Тетяна Бондарук (Київ)

МРІЇ ПРО МАЙБУТНЄ АКАДЕМІКА ВУАН ОНИКІЯ
МАЛИНОВСЬКОГО (до 150-ліття від дня народження) 19

Світлана Ковальова (Миколаїв)

ІНСТИТУТ ЗЛОЧИНУ В ЛИТОВСЬКО-РУСЬКОМУ
ПРАВІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ О. МАЛИНОВСЬКОГО 24

Олександр Малишев (Київ)

«АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ», «АКАДЕМІЧНА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» ТА ІНШІ НЕАКАДЕМІЧНІ РЕАЛІЇ
ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА..... 28

Розділ II. Майбутнє науки та освіти очима молодих учених

Dovilė Valančienė (Vilnius, Lietuva)

TEISĖS MOKSLAS IR KITI MOKSLAI: ŠIUOLAIKINIAI
TARPDISCIPLINIŠKUMO ATSPINDŽIAI [*Правова наука та
інші науки: сучасні рефлексії про міждисциплінарність*] 33

Стелла Морозова (Київ)

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ..... 40

Веста Малолітнева (Київ)

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ НАУКОВИХ ПРАВОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ У МОДЕРНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА..... 43

<i>Анастасія Іванова (Київ)</i> ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІСТОРІЇ ПРАВА У ЗАХІДНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ.....	47
<i>Катерина Глуценко (Київ)</i> ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	51

Розділ III. Право та інноваційний розвиток

<i>Анна Гурова (Київ)</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ (ДЗЗ) ДЛЯ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ....	54
<i>Олексій Михайський (Київ)</i> ВИСНОВОК ПРО ОЦІНКУ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВИДОБУВАННЯ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ В УКРАЇНІ.....	61
<i>Ірина Кудерська (Київ)</i> ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ МУЗЕЄФІКАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	65

Розділ IV. Інформація та інформаційна безпека крізь призму права

<i>Надія Кобецька (Івано-Франківськ)</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДОСТУПУ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА.....	68
<i>Bartosz Armknecht (Gdynia, Poland)</i> A NEW LEADING DISCIPLINE OF LAW – PERSONAL DATA PROTECTION AS A SAFEGUARD FOR THE PRINCIPLE OF SECURITY OF BUSINESS TRANSACTIONS.....	72
<i>Олена Бугера (Київ)</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	75
<i>Борис Дрогомирецький (Мелітополь)</i> ДЕРЖАВНІ ТА ПРАВОВІ ЗАХОДИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ КІБЕРПРОСТОРУ ВІД РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	79

Пилип Демченко (Київ)

ЗАХИСТ ТА ГАРАНТІЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І
СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В РАМКАХ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ... 82

Олександр Василенко (Київ)

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ШАХРАЙСТВ
У СИСТЕМАХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ. 86

Розділ V. Юридичні відповіді на глобальні виклики мінливого світу

Олексій Кресін (Київ)

ОПЕРАЦІЇ З МИРОБУДІВНИЦТВА ТА БАГАТОВИМІРНІ
ОПЕРАЦІЇ У КОНТЕКСТІ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН:
НОРМАТИВНИЙ АСПЕКТ 89

Світлана Кузнецова (Київ)

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА У КОНТЕКСТІ
НОВІТНІХ ПРОБЛЕМ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КЛІМАТУ 93

Зоряна Яремак (Івано-Франківськ)

ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ КОНФЛІКТИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ
НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА 97

Яна Павко (Київ)

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕКОЛОГІЧНИЙ БІЖЕНЕЦЬ»
В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ 101

Аліна Міценко (Київ)

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБМЕЖЕННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.... 105

Ольга Осташко (Київ)

ПРАВА ЗАСУДЖЕНИХ У СФЕРІ
ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО
СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ..... 108

Розділ VI. Класичні доктринальні правові вчення очима молодих учених

Ірина Музика (Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІБЕРАЛІЗМУ В ТРАНЗИЦІЇ
ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ДОКТРИНИ
УКРАЇНИ 111

Оксана Кукуруз (Київ)

ПОЛІТИКА ПРАВА Л. ПЕТРАЖИЦЬКОГО
ДЛЯ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ..... 115

<i>Оксана Олійник (Івано-Франківськ)</i> КАТЕГОРІЯ ДОБРОСОВІСНОСТІ В РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	119
<i>Леся Худояр (Київ)</i> КОНЦЕПЦІЯ РІВНОСТІ В ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДОБИ.....	123

***Розділ VII. Бюрократія майбутнього
крізь призму змін права***

<i>Алла Лесько (Київ)</i> ЗУПИНЕННЯ ВИКОНАННЯ ТА ДІЇ СУДОВОГО РІШЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ.....	127
<i>Галина Левіна (Київ)</i> ДОЗВІЛ НА СПЕЦІАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ (ДОБУВАННЯ, ЗБИРАННЯ) ОБ'ЄКТІВ ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	130
<i>Катерина Тулба (Київ)</i> ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІАЛЬНІ ОЗНАКИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ, СПРОЩЕННЯ ТА СКАСУВАННЯ ВІЗОВИХ РЕЖИМІВ.....	134
<i>Василь Сметана (Київ)</i> ПРОЕКТНО-ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	139
<i>Євген Романенко (Київ)</i> ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО- ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В БЮДЖЕТНОМУ ПЛАНУВАННІ	143
<i>Наталія Батанова (Київ)</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	146
<i>Олексій Шевчук (Київ)</i> ОСОБЛИВОСТІ НОРМОТВОРЧОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В КРАЇНАХ – ЧЛЕНАХ ЄС	150

Розділ VIII. Земля, вода і людина у правовій призмі

<i>Андрій Кулько (Київ)</i> ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ Й ОХОРОНИ БАСЕЙНУ РІКИ ДНІСТЕР	153
--	-----

<hr/>	
<i>Тарас Кошелюк (Івано-Франківськ)</i> СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ.....	157
<i>Олександр Зубрицький (Київ)</i> РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «ЗЕЛЕНЧУК І ЦИЦІОРА ПРОТИ УКРАЇНИ»: ВИСНОВКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ	161
<i>Христина Григор'єва (Одеса)</i> ПРАВОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ У РОЗРІЗІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ	165
<i>Ірина Шукало (Івано-Франківськ)</i> ПРАВОВІ ОСНОВИ ВСТАНОВЛЕННЯ САНІТАРНО-ЗАХИСНИХ ЗОН В УКРАЇНІ	169
<i>Олександр Череміс (Київ)</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІВ, ЩО МАЮТЬ ЮРИСДИКЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ЩОДО ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ.....	172
<i>Розділ ІХ. Юридичний побут і повсякдення</i>	
<i>В'ячеслав Труба (Одеса)</i> ВИКОНАННЯ БАТЬКАМИ ОБОВ'ЯЗКУ З УТРИМАННЯ ПОВНОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ, ЯКА ПРОДОВЖУЄ НАВЧАННЯ.	176
<i>Галина Трунова (Київ)</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	179
<i>Інна Севрюкова (Київ)</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНО- СИН ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗ- ВИТКУ СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	184
<i>Микола Сарнавський (Київ)</i> КЛАСИФІКАЦІЯ УХВАЛ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	188
<i>Максим Беляков (Київ)</i> ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАНДАРТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	191
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	195

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАЙБУТНЄ НАУКИ В ОБРІЯХ ПРАВА

До 100-річчя

Національної академії наук України

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Матеріали
IX Міжнародної науково-практичної конференції
молодих учених
(Київ, 5 грудня 2018 р.)

Комп'ютерна верстка О. В. Бойко
Дизайн обкладинки А. В. Панікарський

Підписано до друку 30 листопада 2018 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Times New Roman. Друк цифровий
Обл.-вид. арк. 12,26
Наклад 100 примірників

Віддруковано в ТзОВ «Галлапрінт»
02154, м.Київ, Дніпровський район,
Русанівський бульвар, будинок 7, офіс 8

